

1111
F-211

BAJALINOV

MURAT

ՉԵՐԴԻՅՄԱՄԲԱՏ 1940

BAJALINOV Q.

Кирг
531

MURAT

ВОЗВРАТИТЕ КНИГУ НЕ ПОЗЖЕ

обозначенного здесь срока **895**.

Складоргучет 27140449 Б.Б.29-60/06

Формат, т. № 2, 348, 16 4

43/2

QIRGIZSTAN MAMLEKET BASMASI
FRUNZE 1940 QAZAN

89549

895

Çoortuu redaktor ESENQOÇOJEV Q.
Tex. redaktor SAGADEJEV Ş.
Çoortuu korrektor SULAJMANOV S.
Съдърнаа чоортuu ÇOROBAJEV Ç.

Teryuge 7/VIII 1940 ç. berildi. Basuuqa 4/XI-1940 ç. qol qojuldu. Qaçaqzдын formatı 60 × 92 1/16. Bir nasma tassaqtı 34600 tamqa. Bardıqı 0,75 nasma tassaq. Qırqız glaviit № Б-203. Qırqızmatbas № 307. Narjad № 0242. Tiraž 8090.

Qazan, Mislavskij 9, Tatpoligraf. 1940-ç.

Kyn ыркөк, себелеп чаар турат. Çөө туман чаанга аралаş çерди qaptap, çан көрсөтөйт. Tумандын өңгөсө qалың çeri Qоçомqul vajдын айылынын устындө ele. Vajдыqь вьльгыqь çajлар ketken qонушунда, qонушу eki çаqь asqaluu kelgen „Cunqur Tөг“ — degen uşul eldin bir атаqtuu çajloosu volo турған.

Kyn kec, туман da тарqадь, бирин-серин вөлунур qалqан тумандар yjryn izdegen çыqь сьjaqtарь, veles ашь, өтүр çatat.

Bir kezde, айыдын усты çаqьндаqь веlesten qojlor көгүнур айыды көздөј cubурду. Айыдаqь qатын — qalactar:

— Qozu çамьравасын.

— Qozu qajda?...

— Bajaqь molo çоq. qajda eken? Bir çerge uqtар qalqan qо, deşip бирөөny qарqар qалыştь.

Qojlor айыда çаqьндар, маңдајдаqь vorcuq таştардын алдынан çандај бергенде, усты çаqьнда таştьн qьсьqтарьнда турған qozular „cır“ etip çамьraj ketişti. Ojdo турған qатындар:

— Tyget molo, sytten qaqşьttь, — deşip çамьраqan qoj qozunu qarар turuştu. Bзы-cuu тысүр qoj, qozu da qoroqо kirişti.

Baj, maldьn ьзы-cuusuna сьdamsьzdanьp eşikke сьqtь. Qozularдын аралаşьp çyргенyне кезу тыştь, алдынан qьja сальp өтүр вара çatqан kici qатынь — Masьlqандь көгүр,

— Qojlorду ьгүн saavaj çамьрата бергенби? — dedi.

— Bajaqь өlyгүнды көрөјyn Murat, ьгүн da qozularдь çамьратьp çiveriptir — dedi Masьlqan.

— Al qajda çyret?

— Urat dep qorqur qacьp çyргөн сьqар, — dedi Masьlqan.

Çерди injirt qaptaj vaştady; kyn ьrajь qajtadan ьuzuldu.

El çatıuğa ajlandı, kyn murınqusunan kycənur, şatıratır çaar turat Çөө tuman qajra qartar ajıldı vastı, çajloonun suuq çeli soqtu.

Kecten veri çılqıçь Qurmandın qatıнь Kумыş, Murattı izdep, tappadı. Kirvegen yju, varvağan çeri qalğan çoq. Tıştı arıltır sarcap kelip, vajdıqında volvoğoj ele dep, vajdın yjune kirdi, anda da çoq. Tөrdө olturğan Qoçomquldand ijmenip, acıq ajta alvaj, kuvurөp Masılqanğa Murattın çoqtuğun vildirdi.

— Adam, anan qajda ketet? — dep Masılqan unun çıdığьraaq; — bir çerge uqtar qalğan o, — dedi ele, Vajdın qulağьna şaq dej tuştı:

— Al kim,

— Murat, Murat çoq dejt, izdep tappaj qojuptur — dedi. Masılqan.

— Basa, al valanь men vugun көө alvadım o, enesi өlgөndөн veri ošo valanьn өñy çoq, — dep aldında olturğan çalpaq vettyu kelgen bir sarı valanьn vaşьn sıjrap, çasağan senin qana altın çanьğьdь aman qılyşьn degen maanini vildirdi. Antkeni — al öz valasь ele.

Muratqa kim qajdırsьn, vajdın ağa usıq çivi qorop çatabь: malь, çanь aman, valasь aldında ojpor, qatıнь çanьnda oturat.

— Erteñ tavьlar, — dedi vaj.

Kумыş vajdıqında көр otura alğan çoq. Çыьp çыdьrala-çыdьna keldi.

— A çasağan, — dedi Kумыş, — kedejdi mьnca emine qor qыьp çarattıñ? Bizdin çazьğьvьz emne? Çazьğьvьz çalqьz kedejilik ele o. Bizge oqşoğon kedej, çetim" çesirdin өlymy mal өlymy turvajь? Içine çoq tuşkөн vaj erteñ tavьlar, dep ec bir kenevejt. Özynun valasь talağa tynөmөk tygyl, kyndyz virtike çoq volo qalsa, çanь-manь qalvaj izdeşip qalat. Emi mintip Murattı ojuna alьşraj oturvajь.

Qарь çutquctar, enesin çuttuңar ele, emi valasьn da çutat ekeñsiңer o. Qana, çutrağanda emnesi qaldı? Qajda ketti?

Kумыştөн vaşqalarь Murattı eskerişpedi.

Alar, „qara eckige çan qajğь, çasarpьda mal qajğь“ volup, sytsyz qalğandьğьna qajğьğьştь.

Ajы qьzьq ujquğa kirdi, qьvьr etken çan qalvadı. Kecten veri ьzь-cıu tuşkөн maldardın da ьzь-cıusu kyugym kirgende ele vasылğan; emi çaandan qorğolop, bir birine ьqtaşьp, undөry өcyp turat. Çaan kycənur, toqtoj qalьp, qajtadan ysty-ystıne şatıratır qujur turat. Çalqьz qana ajıldın mañdajьndağь vugun qozu çamьrağan vorcuqtardan anda-sanda „ara“ lağan ajanьctıu un çьqat. Bul un, vugynky qozu çamьratqan Murattın unu.

Murat, atasьnan qursaқта qalьp, enesi — Batmadan ьlytьr segiz çaşьnda ajıldı. Batmanьn qarьğanda көrgөm çalqьzь. Al, Murattın dese oozunan көk tytyn vurquraj turğan, çalqьzьm dep ajıldan çegeninen alьp kelbej qojğon da emes. Eñ volvoğondo çөñine umaştalğan talqandь da qatьp kelyucu.

Batma Murattı көтөryp alьp, Qoçomqulduqana kelgenine uc çы volğon.

Oşol uc çыqь өmyrynun icinde vajdın dalaj oor çumuşun qıldı; otunun aldь, suusun qujdu, kirin çuudu çanь çaj tarqan çoq. Aqьğьnda çumuşun zardavьnan ooruluu volup, ьlytьr өldy. Murat çetim qaldı.

Çazğь өsymdyktej çanь gyl casьp өcyp kele çatqan, Murat Enesi өlgөndөн vaştap, vajdın ьqtyjartьna өtty. Vaj çumuşqa saldı. Kyn da, tyn da Murat Qoçomquldun majda sıjda çumuşun iştejt. Al çumuş az kelgensip, vajdın erke toqolu Masılqan da anь oor işke çumşap, alь kelbej qalsa, „ar çaqqa turcu, kirvijgen өlygynđy көrөjyn“ dep cetke tyrtyp, muştap çivere turğan.

Eñ volvoğondo ьrajьmsьz Qoçomqul vaj, Murattın kiji-min bytөgөngө da çarağanь çoq, ystındөгysy ьlytьrğь enesinin qurandьlar tigip vergen voz taar çaranь da qoltuđu teşik, etek, çөңderinin çyndөry samsaalap, cıvalьp çыdьp turat.

Uqtarğanda anь ajqarasьnan çamьnpьp, vajdın ulaqasьna vuguşyp çatьp qalat. Erteñ menen vaj daaratqa çыdьqanda, көrsө da көrmөksөн volot.

Meerimsiz, vooru taş vajdan vaşqa virөө: vajdın aq şeşep menen aq çastьqta oonap çatьp, çetimdin ulaqada şьjrağь çыdьp çatqanьn көrsө, dyjnөнyn adiletsiz ekenin anьq viler ele, eriksizden Murattı qucaqtap, syjur, өvөөr ele. Seni uşintken vajqa, dep Qoçomqulğa miñ-miñ degen

naalat, qarqyşyn ajtar ele. Biroq, Murattъ ante turğan kişi çoq. Murat çetim, Murat өвөksyz, çөлөksyz...

Murat arqytady, sijdej volup qatъr ketti. Tamaqqa da Masylqan çarqıtvajt, aq көnyly qarmaqan kuny bir sındыгым nan берет, volboso, kezeertip ecteme bervej tim qojot. Qajsъ bir kyndөrdө eerdі keversip, aсqа volup, qolomtсdo oturğanda, төrdө vajdъn sagъ valasъ alcanđar erkelep, ketmendej nan qucaqtар çep olturğанын көгүр, көзүнөн қысқытър çaş сьğарат: „alda—aj, men da oşondoj nan çesem ee,* dep tamşanat, tamşanğan menen Muratqa nan qajda?

Bajdъn valasъ, Murattъn talaadan таар алған cykesy çе vaşqa birdemesi volso, qъсааштық қыльр, meniki dep talaşa кetyусу.

Murat bervej qojso, ылар Masylqanğa vatuucu, Masylqan suuq qaarъ menen kelip, sađa ojundu kim qojurtur çep Murattъ çaaqqa caар, tartър альр vere турған. Masylqandъn oşondoғu ырайыmsъz qatuu qolu Murattъn çанына vatuucu oşondo Murattъn muñduu көзүнөн mөlyldөp çaş ađa турған.

Çajlooғo kelgenden veri Qoçomqul vaj Murattъ qozuğa saldъ. Kyndyz qozu qajtartър, tyndө qozu vajlatър, çaş çанын қыjnady. Es альр tattuu ujquda çatqanda,— tur, qozu ketti.... degen Masylqandъn caпырған acuu yny Murattъn ujqusun çajttaj aca турған, sekirip ordunan turup, көзүн uşalaj-uşalajqozu артынан çygyуусу ele.

Murat, qozulardъ, vugyn uşul vorcuqtarğa çajър kelgen. Biroq, vugyn ызğaarдуu voroşo soqponduqtan bir taşтын qъсьğына qoғqolop çata ketken, көşүр ujquға kirgen...

Murat, ojğonğon kezde el çatar mezgil voluucu. Çaan çatъratър, too— taşardъ tarsылdatър, qujur turat, kyn qararğы. Murattъn көзүнө ec nerse көгүрнөвт, vassa qolubutu taşqa tijdi. Çaş çанын қыjnaldъ, qъstaldъ. Elirip, „арьке“ ler, tuş-tuş çaqqa curqady.

Dal uşul tyndө Kymuştyn kyjөөsy çылқысъ — Qurman, çылқысън çoldoştoruna tarşығьр qojup, tamaq icip qajtmaqсы volup vorcuq taşardъn aldъ menen çandaj salъr, aялға өтүр vара çatqan kezі voluucu. Murattъn ылаған ynyn uđur, vurulup varъr, Murattъ aman — esen таар aldъ.

Beş çыl өтty. El çaqada. Kyz mezgili. Çer quurap, çep sarqajğan. Eldin bir qыjlasъ çañъ ele qojlogun қығқыşьр, kijizderin çasaşqan.

Tuş uvaq, çarqьrap aqқан „Cyj“ өзөнynyn vojunca vaş, ajağына көз çetpegen qalyñ qoj çuuşар çatat. Muruntuğun cubaltър, eer toqumcan bir tarğыl eғyz suu icip çatat. Ögызge çaqьn çerde çalğыz typ tal turat; анын kelekесyндө qojcu çigit sulap çatat.

Bul Murat çetim.

Murat, aзыр qojcu, er çetken, çaşъ 15 de, qozuculuqtan vьltъr şana qutuldu. Ystyndө qығq qurandy таар çepkeni var, vutunda çarğы.

Çuuşар çatqan qojlordun bir çaqъ qozğolup, ordunan turup, teş çaqqa, tajana eerdі.

— Qoş, qorum volğurdun qojloru — çep Murat, ordunan tura curqар varъr, qojdu qajta çajьгьr, muñajър kelip murunqu orduna olturdu. Murattъn yşkytyğы, muñajьşъ soo emes ele; çyregyndө соñ çajğы, bir muñ, çatqan çep var. Birөөdөн qorдуq, zorдуq көрген sьjaqtuu.

bras, Murattъn көрген kuny eñ bir çer voluucu. Eramatъlyq enesi өlgөnden vaştar, taq uşul kyngө cejin Qoçomquldun ađa kersetken qorduqtarъ ajtър vutyrgys. Erteli-keç Qoçomquldun tildegen zaarduu sezy çанына çaman tijet; al qajsъ bir kyndөrdө tepkiler urup, yjynen quur da сьğat.

Muratqa, sөz qajruu, qajaşa ajtuu qajda? Qыlmьştuu kişidej vaşьn çerge salъr, тынс volo турған.

Bir kuny Murat qojun ajdar kec çajttъ. Qoçomqul aldъnan сьğьр:

— Ittin valasъ, sen mintip tyngө qalyр çyгө турған volsoñ qojdon qol çuuğuzat ekensin, — dep oozğo алğыs sөzderdy ajtър, avdan qatuu tilçedi. Murat duduq kişidej coz acpastañ qojun qorooғo kirgizdi. Ögызyn vajladъ. Qançьğadagъ canacьn cecip альр yjğө kirdi.

Masylqan aşqana çaqta birdeme qarap çattъ ele, Murattъn kirgenin көрө qojup:

— Otun ala keldiñbi? — dedi. Murat uncuqқан çoq. Bajdъn zaarduu tiline qaralanъr, çaş çyregy qozğolup, oju bir çerde emes ele.

— Sen emne uncuqraj qalqansın? Өlygүнды көрөйүн шымык; отун қана? — dedi дағь Масықан.

Kereeli kecke тыным тарап, уй көрөй қойду егеріп талаада сырсе, аны билей отун ала келсеіні деп Масықан урғса, кес келсеіні деп, Қоқомқул тилдесе, қураған Мурат мындай қордуққа қантир сыдар тура алың?

— Мында сенін отунға қалдар қойған қулуң қоқ, — деп Мурат қабағын сытырғадь.

— Өlygүнды көрөйүн шымык, емне деіт? Али кынге сеіің сен биле-елексінібі, сен қул емеі емнесің? Қана, сен қул болғондо ваққа қаққа кетіп көрсү? Өlygүнды көрөйүнды қарасаң, „қулуң қоқ“ — деп дағь қажаса айтқан болот.

„Іріген ооздон сиріген сөз сығат“, дегендеі бул қамандьн сөзүн қара. Саға қажаса айтқандь кім қойду, арам шымык деп Масықан Мураттың қер-қевіріне қетіп, уйүнөн қуір сықты. Мурат, Масықандьн заардуу тиліне сай сөегу сыздандь. Қоронун четіне келіп, сарсаалаған таар сараның қамыныр қатыр қалды.

— Құшдан қутулар кун болор векең — деп Мурат, — Өмыртм воіунса қақсылық көрөй Қоқомқулдун теркісінде қуыр өтөмву. Менін қылған қумушум бул ығаймысыздандьн көзүнө тақыр көрүнөйт. Қаным қаж тарапайт.

Қе бір маға ақы берсеі, бітірім деп бір себіктің ұлағын берді еле, ыялы аны қарғызына беріп қиверді. Менін турмушум турмушпу, іліп салар ыстымаө кижім боларсо. Ағыр, асыр, сарсар келгенде, қылуу қызу менен қарғы алған кіші қоқ. Қулуу сөздөгүн айтър, сай сөегүмды сыздатъшат. Қақсы көрсе қарғысырдаі көрүсөт. Бір қутум қарма берсе да воору таş Масықан қар қайдағын айтър, қер — қевіріме қетіп тұрар аман берет. Тарақты ақ қылайт. Мінтір қуғө берсем, менін көгө турған куным ұшу. Қоқ, мындай қылайт, мен да адамдын валасымын, ақымды доолайын. Берсе, алыр бір қерге вағыр, ооқатымды қылаын.

Ыялы қазда еліне вара қатыр қонур кеткен Алымды „сен мінтір қаш өмыгүнды қор қыла. Байдын азавынан қутул. Шағға вар, мектерке кір. Оқи, адам бол... азыр совет өкмөту, ал саға оқсоған қетім-қесір кедейлерге дос. Байларға қас. Қетім балдарды мектерке алыр, кижім тарақ беріп оқутат“ — деп айтқан сөзу вар емес веіе.

Атағанат, оқсо мен мун зарымды айтър, вайдан ақымды дооласам болмоқсу екен... қар векең қылған екенмін!

Ытыр кызүнде шаардан бір вала келіп, аялыдағы балдарды „комсомолго қазылыла“ деп қынар қырды. Ал комсомол“ деген емне болду екен, ајтоор ал да совет өкмөтүнүн бірдемеі қо. Қазылаын десем, вай биліп қалыр, сақытыр алыр:

— Қазыла, комсомол деген қудайға қарғы, қудайды қоқ десет, — деп мені тилдеп аянытыр қойду. Егерде комсомол, бул қан ыккіс зарымдарға қарғы болур, алардын зордуғанан қутулуунун қолун билгізсе, мен аға қазылыр алаам болмоқсу екен...

Ең ақында Мурат қайраттандь: — Қоқомқулдан қутулаын, ертең ақымды доолайын, шағға вағыр бірөөге талай турсам да, ертер қан вағармын — dedi.

Құша оқсоған таттуу қылаға ватыр қатыр Мурат ұқтар кетті. Ертеі кындөгүдөн ерте тұрар кижінді, веліне қажы қурун қураандь.

Біроқ, қой қамытқасын қеген қоқ. Күмыстың уйүнө вағыр олтурар алды. Қой қажылыр төшке тајандь. Бул кезде Қоқомқул вай вағымдат намазын вутуыр тықа сықты. Қойдун еен — еркін, кісісз кетіп вара қатқаньн көрур.

— А, вотом, қанағы Мурат деген емені қер қуттубу, ал емне еле қойсо сырайт? — Ал қайда кеткен? — dedi.

— Тігі Күмыстың уйүнде олтурат, Қойсо сырмақ тығыл, senden ақы дооламақыс болур қатса — керек, — dedi Масықан.

— Сақы, веіі? доғузду! — деп вай, вағымдат намазын бірге оқушур ешкке сыққан Егенвај авысқань Муратқа қиверді.

Егенвај вағыр Муратты сақытыр алыр келді. Вай қабағын тыжур, көзүн алайтыр, асуулапыр.

— Сен емне вугун қойсо сырайтсың, — dedi.

— Сырайтмын қойуға. Емі мындан ағы саға қул болур қуғө турған алым қоқ. Менін тіжеселуу ақымды веі, ваққа қерге вағыр ооқат қыламын.

— Вотом, бул емне деіт енеңден қетім қалғанда қор қылај тарвйлар, вағыр сені соғойтқан кім? Ој туз ұрған соқсо менін тизүмду татыр, папымды қер, семіріп, соғо-жур алыр, емі мунун айтър олтурғаньн көрөйсүңбу?

— Qoj, qozu qajtarьp, kyndyz тьпым, tynde ujqu көрөөй чаş çyрөгүмө таq салған senin тарвијаңды да мен чаqşь vilem.

— Ittin valasь, qajaşa ajtqandy sen qajdan yjрөndyң? Çonuңdan qajьş alajьmьvь?

— Qajaşa ajtqanda sen bir көктөн тыştyn vele? Sen da men da adamдыn valasь.

— Bul doңuz emne dejt? Meni өзүнө теңegenin qaracь.. Baj çulunup, ordunan tura qalyр, qolundaqь tajaşь menen Murattь çon talaşьra eki—yc qurdaj caар çiverdi. Murat-ta qol qajьruu qajda? Qol qajьrsa da, Qoçomqulqa kycy qajdan çetet? Kөzynөн çaşьn mөltyldөtөp, Kymuştyn yjynө çөneдy. Bir az ubaqьt өtty, qoj aлыстар vара çatat. It quştan vajдыn cьj-рьjь cьşьp, qojşo cьşaruuqa kişinin ылаjьşьn tava alvadь. Kecinde тijeşelyu aqьсьn vөгemin dep ajttьp, al-dar Murattь qojşo cьşardь.

Murat qojlорdu тыşкө çaqьn suu vojuna ajdar тыşьrды. Özy көлөкөлөр vadal tyvündө olturdu. Oju onşo, sanaasь sanqa vөlynup çaş көңyly qajşь menen cьrмaldь. Işi qьльp vajdan qutuluu, bir çaqqa ketyu çaqьn qaradь. Biroq, ket-kende тааньсь, tuuqanь çoq qajda varat? Bul masele da Muratqa qьjьn masele voldu.

Bir kezde eki kişi çoldo vара çatьp, Murattь көzdөj vuruldu. Attьn dyvьrtyne Murat ordunan tura qaldь. Kele çat-qan çoioocularдыn birөө orus cьjaqtuu; vaşьnda, şarkesi, ystynde coltojşon veşmantь var. Çaqьndar kelgende, kijimi çat көrynсө da, өңy çьlyu ucuradь. Qarasa — Aлыm.

— Saloom — alejkim — dep Murat qubanyр kylyңdөp, aldьnan curqар cьqtь.

Aлыm çьlyu çyzy, acьq ыгаjь menen alik aldь.

Aлыm, „p“ şaarьnyн oquucusu. Çazda dem aлыşqa eline kelip qajтьp ketip vара çatat. Çанындаqь çetkirip vара çat-qan çoldoşu.

Çoloocular attarьn es aldьpьp almaqсь volup, Murattьn çанына тыşьştь.

Attarьn тыşар qojо verişti. Attar oonavasьn dep Aлыmдыn çoldoşu attardьn çанына ketti. Aлыm Murattьn çанында qaldь.

Murat vajdan көргөн qордуq, zорduğun vaştan ajaq çipke тizgendej qьльp Aлыmqa ajтьp verdi. Öңgөсө vudynkysyn ajтьp çatьp vozдор ыjar çiverdi. Aлыmдыn vooru oорudu,

ajadь. Murattьn syjgyncyktyu өңy, өtkyr sözy Aлыmqa çaqть. Aлыm qandaj qьlsa da, Murattь vul azaptan qutqaruuqa işi qьльp qalaаqа aлыр vагьp, bir mektepke kirgizyуgө vel vajladь.

— Men seni aлыр ketejin, qalaаqа ketesiңbi? — dedi Aлыm.

— Aqataj, andaj kyn volso mende emne arman. Aлыр ketseniž mьna men dajarmьn, — dedi Murat.

Murattьn өңynө qubanyс kirdi, kylyңdөdy. Aldьnan çaңь турмуş, çaңь vaqьt nurduu kyn cьqqandaj voldu. Тыş oо-şon kezde, qojlорdu vajдыn ajьльn көzdөj qartatьp çiveri-şip, çoloocular çolşo cьşьştь.

Өzөndy çeekter, çьlanca ijri-vujru çalşьz ajaq çol menen çoloocular kele çatat. Aldьnda Murat, mingeni tarşьl өgyz. Al kyzdyn meeden өtkөн ыcьq kynynө vorquldanьp terdep, anda-sanda cekesin çeңi menen syrtyp qojot. Ögyzy da, kenedej çavyşqan көp көgөөndyn uusuna cьdavastan qij-ruşu menen eki çaqьn carqьlar bir çelip, bir vасыр ketip vара çatat.

Bular suudan kecip aлыşьp, qara çolşo тыşьştь. Şart-şart qamcьlanьp, qara çoldun toruраqьn virquratьp asmanqa cьşarьp, şaarqa qaraj çyгyp ketişti.

Çaştar şaarqa kelişti. Aлыm Murattь epter çyгyp oquuqa kirgizdi. Murat vajдыn tajaşьnan, çazasьnan qutuldu, çaңь турмуştun eriktyu çaş oquucusu voldu.

Murat bir top kyndөн kijin Aлыmдыn çardamь menen Qoçomquldan aqьсьn doolar Sovet suduna arьz verdi. Sud, Qoçomquldu ajdatьp aлыр, Murattьn çarьm тыjьn aqьсьn qaltьvaj toluq aлыр verdi. Bir nece çьl çetimdi aqьсьz qul orduna qarmar, çazyşьz urup, soqqonu ycyn Qoçomquldu bir çьl avaqть kesti.

Eki yc çьl өtty. Çaz mezgili. Baq icinde ar тыrдыu kyуgө salь muzika ojnojт.

Şardьn cetireek çaqьnda altь, çeti vөlmөlyu — „ç“ mek-tevi көrynөt. Mektep icinde terezelyu bir vөlmө yj var, ici qьзыl-tazьl. Voор-voорuna MARKS, ENGELS, LENIN, STALIN, KALININDIN syрөттөry ilingen. Bul, al mekteptegi oquucu-lardьn klubu.

Klubqa virinder-serinder oquucular çьjnala vaştaştь. Uzun vojluu, arьq cьraj kelgen bir vala алqа qojulqan соң stoldun çанына vагьp olturdu. Eki çaqьn qaranyр, tamaqьn qьгьp:

— Çoldoştor, „ç“ mektebindegi oquucu komsomoldordur
çыналашын асыр деп санаймын. Çыналашты алып баруу үч
төмөнкү çoldoştor көрсөтүлөт — деп үч кишинин атын атады.
Olturgandar бир ооздон сөз алыды. Şajlangan çoldoştor
сөзүр орун алышты. Бирөө председател, çыналашты алып бар
ваштады.

— Çoldoştor, — dedi председател бүгүнкү сарала турган
маселе экөө:

1. Kommunisttik çaştardын 9— sjezdinin çыжынтыгы тууралуу
2. Kommunisttik çaştardын сатарына мүчө алуу.
3. Kezeteги иштер.

— Qarşылыгыңар чоңму?

— Çоқ...

— Çоқ...

— Emese, бир тавыштан сөз алынды деп эсептейм.

I-masele тууралуу çoldoş Алымга сөз берилет.

Алым көргөнө тушту. Balдар алақан савышты. Antkeni-
oquucu çaştar arasында Алымдын сары çоқ. Oquusun ылы
vytyrgөн, çaştardын işkerduy қызmatkerlerinin бири.

Алым dokladын бир сааттај созду, vytyrgөн kezde кө
qoldun алақан сарыны бир далаяга дейре савышкан çоқ.

— Masele, komsomoldo çaғы мүчөлөр алуу çөnyndө
volqонduqtan, өңкөј арыз берүүсүлөр текшерилди, аларга valde
таравынан суроолор берилип, тыу-çайы суралып, komsomoldo
өtkөyle ваştалды.

Bir kezde өtkyr көзduy, orto vojлуу, kelgen бир valaq
kezek keldi; „тыу çайы, kim ekendigin vilgizip ketsin“
деп olturgandar таравынан sunuştar кирgizildi. Al, tartын
qаны çоқ. Aqын алға аттар — сөзүр, kylyндөр valde
çaqты қарар, өзynyn өmyr-vajанын ваştan ajaq çaj
ваştалды. Sөzy көркө вағыр toqtoldu. Balдардын çоқон
biри бирине urulup, dyvyrt сөзүр, kludun icin tolqo
çaғыыг vastь.

— Ötsyn!

— Bir ооздон...

degen тавыштар туш-туш çaqтан çatqыrdaj çaadь. Bul — vo
voj qatragan kezinde Qoçomqul vajdan qorduqtun кө
tytyn көргөн Murat çetim voluucu.

Ваазь 80 т.

БАЯЛИНОВ

МУРАТ

На киргизском языке

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ФРУНЗЕ 1940 КАЗАНЬ